

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرکز آمار ایران
معاونت اقتصادی و محاسبات ملی
دفتر حسابهای اقتصادی - پژوهشگاه آمار

محاسبه سهم ارزش افزوده بخش خصوصی در اقتصاد
کشور برای سالهای ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

۱۳۹۶-۱۳۹۷

مقدمه

اقتصاد جهان متأثر از دوره‌های پرفراز و نشیب بوده و در هر دوره، قدرت‌های اقتصادی تجربه تلخ و شیرینی از نوع نگاه به بخش خصوصی را در کارنامه خود داشته‌اند و سرانجام به این نتیجه رسیدند که یکی از بهترین راه‌های برون‌رفت از معضلات به وجود آمده توانمند شدن بخش خصوصی می‌باشد.

در طی سال‌های گذشته مدیریت اقتصاد ایران عمدتاً در اختیار بخش عمومی قرار داشته و فرصت لازم و کافی به بخش خصوصی در راستای نقش‌آفرینی و انجام فعالیت داده نشده است. در ارتباط با سهم و نقش بخش خصوصی در پیشبرد اهداف اقتصادی سخن بسیار است و در این مطالعه مجال پرداختن به این مساله فراهم نبوده است.

مقدمه

بررسی روند و تحلیل شاخص‌های کلیدی از ۲ منظر دارای اهمیت است.

۱- به‌منظور رصد و ارزیابی سیاست‌های اقتصادی اتخاذ شده در طی دوره‌های گذشته

۲- انجام امر مهم برنامه‌ریزی برای دوره‌های آتی

روند تحولات سهم و جایگاه بخش خصوصی در اقتصاد کشور از مهم‌ترین این شاخص‌ها است.

این مطالعه در جهت محاسبه سهم و اندازه بخش خصوصی در اقتصاد ایران پیشنهاد و اجرا شده است.

کلیات و چارچوب محاسبات

دستورالعمل‌ها

تاریخچه سیستم حساب‌های ملی (SNA)

منشا پیدایش سیستم حساب‌های ملی در جهان به سال ۱۹۲۸ میلادی برمی‌گردد. بحران بزرگ سال‌های ۱۹۳۰ از یک طرف و توسعه نظریه‌های اقتصادی از طرف دیگر موجب پیدایش نیاز به محاسبه درآمد ملی در کشورهای مختلف شد. برای اولین بار در سال ۱۹۳۹ برآوردهایی از درآمد ملی ۲۶ کشور جهان به صورت جدولی در نشریه سالانه‌ی **World Economic Survey** منتشر گردید.

در سال ۱۹۴۷ گزارشی توسط ریچارد استون تحت عنوان “تعریف و اندازه‌گیری درآمد ملی و کمیت‌های کلان مربوط به آن” تهیه شد که در آن چگونگی محاسبه درآمد ملی و محصول ناخالص ملی را نشان می‌داد. در سال ۱۹۵۳ گروهی از کارشناسان منتخب از طرف دبیر کل سازمان ملل متحد، گزارش “سیستم حساب‌های ملی و جداول پشتیبان آن را” منتشر کردند.

در سال ۱۹۶۸ سیستم حساب‌های ملی در زمینه حساب تولید به صورت حساب‌های داده-ستانده گسترش داده شد. در نهایت در سال ۱۹۹۳ طی جلسات متعدد، نسخه اصلی **SNA** به تصویب رسید. نسخه جدید **SNA** در سال ۲۰۰۸ ارائه گردید.

حساب‌های ملی:

فنی است که متغیرهای کلان اقتصادی را اندازه می‌گیرد.

❖ **ستانده:** ارزش کالا یا خدمتی که در یک کارگاه تولید و عرضه می‌گردد.

❖ **مصرف واسطه:** ارزش کالاها و خدماتی است که به عنوان داده‌ها توسط یک فرایند

تولید مصرف شده‌اند، به غیر از دارایی‌های ثابت که مصرف آنها بعنوان مصرف

سرمایه ثابت درج می‌شود.

❖ **ارزش افزوده:** سهم نیروی کار و سرمایه را در فرآیند تولید ارائه می‌کند و از ارزش

ستانده منهای ارزش مصرف واسطه به دست می‌آید.

طبقه بندی استاندارد بین المللی فعالیت های اقتصادی

ISIC یک طبقه بندی بر اساس نوع فعالیت اقتصادی است و به این دلیل دامنه ی آن در طول زمان محدود به طبقه بندی واحدهایی بوده است که به تولید اقتصادی، چنان که SNA تعریف کرده است، می پردازند که می گوید: «تولید اقتصادی فعالیتی است که تحت مسئولیت، کنترل و مدیریت یک واحد سازمانی انجام می شود که از دروندادهای کار، سرمایه و کالاها و خدمات برای تولید برون داد کالاها و خدمات استفاده می کند.»

نسخه اصلی ISIC در سال ۱۹۴۸ ارائه گردید. اولین ویرایش در سال ۱۹۵۸ چاپ و منتشر شد. ویرایش دوم در سال ۱۹۶۸، و سومین ویرایش در سال ۱۹۸۹ توسط کمیسیون آمار تصویب گردید و در سال ۱۹۹۰ منتشر شد.

شایان ذکر است در ویرایش سوم سعی بر آن است تا این طبقه بندی بتواند با ساختارهای اقتصادی و نیازهای آماری کشورهای مختلف جهان سازگار باشد.

هم اکنون نسخه ۴ آن مبنای طبقه بندی رشته فعالیت های اقتصادی می باشد.

ساختار کلی ISIC:

بخش	قسمت	شرح
الف	۰۱-۰۲	کشاورزی، شکار و جنگلداری
ب	۰۵	ماهیگیری
پ	۱۰-۱۴	استخراج معدن
ت	۱۵-۳۷	ساخت (تولید صنعتی)
ث	۴۰-۴۱	تأمین برق، گاز و آب
ج	۴۵	ساختمان
چ	۵۰-۵۲	عمده فروشی و خرده‌فروشی؛ تعمیر وسیله‌های نقلیه‌ی موتوری و موتورسیکلت و کالاهای شخصی و خانگی
ح	۵۵	هتل و رستوران
خ	۶۰-۶۴	حمل و نقل و انبارداری و ارتباطات
د	۶۵-۶۷	واسطه‌گری‌های مالی
ذ	۷۰-۷۴	مستغلات اجاره و فعالیتهای کسب و کار
ر	۷۵	اداره امور عمومی و دفاع و تامین اجتماعی اجباری
ز	۸۰	آموزش
ژ	۸۵	بهداشت و مددکاری اجتماعی
س	۹۰-۹۳	سایر فعالیتهای خدمات عمومی و اجتماعی و شخصی
ش	۹۵-۹۷	فعالیت‌های خانوارهای دارای مستخدم و فعالیتهای غیر قابل تفکیک خانوارها
ض	۹۸	دفترهای مرکزی
ص	۹۹	سازمان‌ها و هیئت‌های برون مرزی

امکان سنجی تهیه اطلاعات:

داده‌های آماری موردنیاز جهت محاسبه سهم ارزش افزوده بخش خصوصی در اقتصاد ایران شامل موارد زیر می‌باشد:

- کل اعتبارات تخصیص یافته به دستگاه‌های دولتی توسط " اداره کل تمرکز و تلفیق حساب‌ها و روش‌های حسابداری وزارت امور اقتصادی و دارایی " در قالب اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
- شهرداری‌ها عملکرد هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای و نیز درآمدهای کل شهرداری‌ها در قالب بیلان آنها
- صورت‌های مالی سازمان‌های ارایه‌دهنده خدمات تأمین اجتماعی شامل سازمان تأمین اجتماعی، سازمان بیمه خدمات درمانی، صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان بازنشستگی کشوری

- صورت‌های مالی همه شرکت‌های دولتی که بخش اصلی آن از طریق سازمان حسابرسی تامین شده است.
- صورت‌های مالی و اطلاعات ثبتی نهادهای عمومی غیردولتی

شرح	تعداد
دولت	۵۷۴۴ رکورد
شهرداری	۱۲۰۰ بی‌لان شهرداری
تامین اجتماعی	۲ صورت مالی
شرکت‌های دولتی	۵۴۲ صورت مالی
نهادهای عمومی غیردولتی	۵۶۲ صورت مالی

فرآیند محاسبه :

- داده‌آمایی اطلاعات آماری گردآوری شده پس از بررسی اولیه اطلاعات براساس ۵ بخش دولت عمومی، دولت محلی (شهرداری)، صندوق‌های تامین اجتماعی، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی
- کدگذاری اطلاعات داده‌آمایی شده در هر بخش براساس آخرین طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی (ISIC) ویرایش ۴
- محاسبه ارزش‌افزوده هریک از ۵ بخش براساس دستورالعمل سیستم حساب‌های ملی - SNA ۲۰۰۸ و تجمیع ۵ بخش جهت دستیابی به ارزش‌افزوده بخش عمومی
- استفاده از ارزش‌افزوده کل کشور محاسبه شده در حساب‌های ملی
- محاسبه ارزش‌افزوده بخش خصوصی از تفاضل ارزش‌افزوده کل کشور با ارزش‌افزوده بخش عمومی

نکته :

- با توجه به اینکه مبنای عمل مرکز آمار ایران دستورالعمل‌های بین‌المللی می‌باشد براساس درخواست اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران، محاسبات براساس دو دیدگاه مالکیت (توصیه‌های بین‌المللی و مبنای کار مرکز آمار ایران) و مدیریت (نظر اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران که تفاوت در ۲۰۰ شرکت دولتی می‌باشد) انجام شده است.

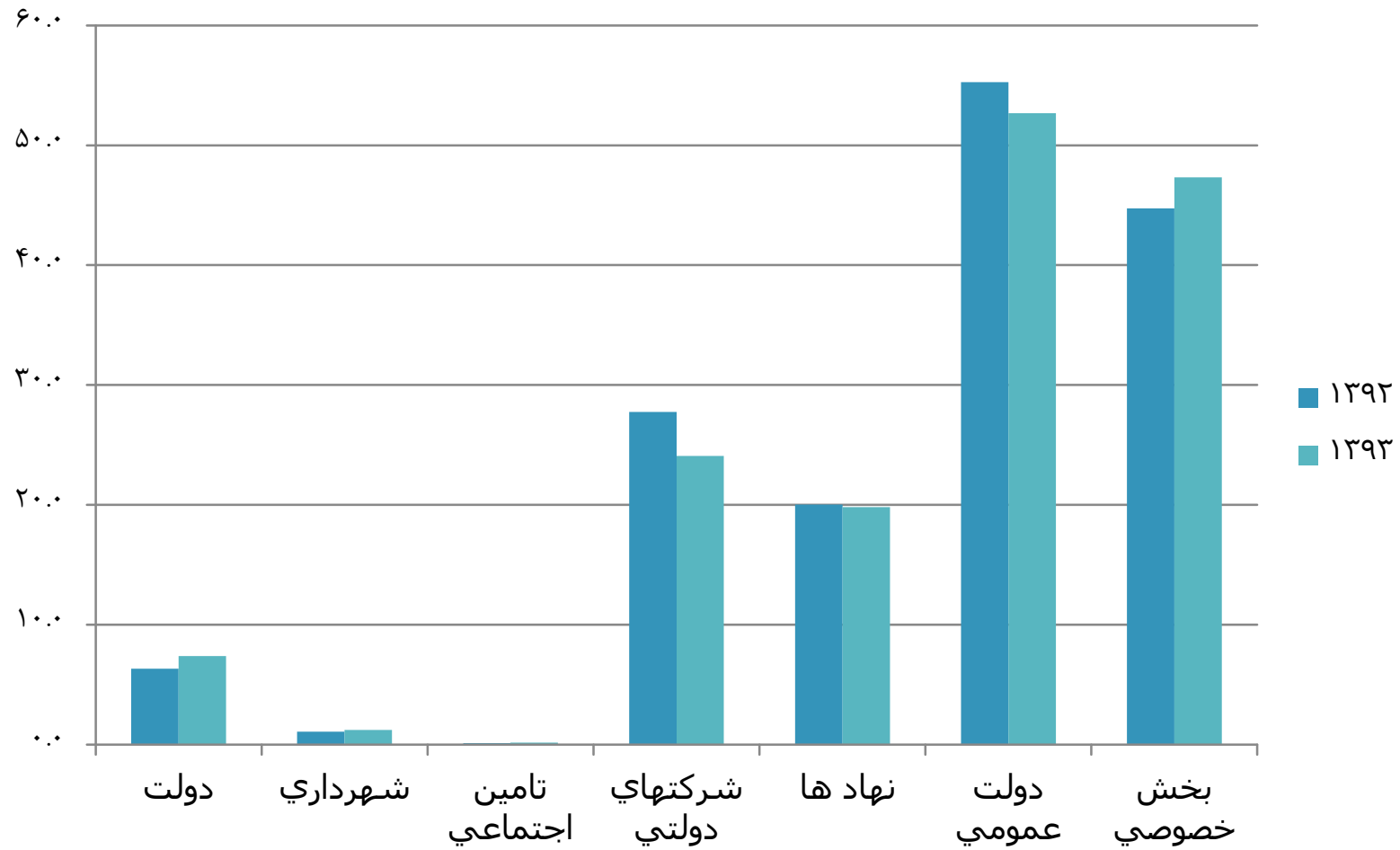
نتایج و یافته‌ها

ارزش افزوده بخش خصوصی و بخش عمومی در اقتصاد کل کشور از دیدگاه مالکیت (میلیون ریال)

شرح	۱۳۹۲	۱۳۹۳
	ارزش افزوده	ارزش افزوده
دولت	۷۷۲,۳۸۸,۴۲۱	۹۵۱,۷۹۴,۱۱۲
شهرداری	۱۳۰,۹۷۶,۴۲۷	۱۵۷,۱۲۸,۴۰۹
تامین اجتماعی	۱۲,۸۲۳,۶۵۶	۲۱,۵۰۷,۲۱۵
شرکتهای دولتی	۳,۳۸۶,۶۰۷,۱۷۶	۳,۱۰۲,۳۱۵,۴۴۸
نهادهای عمومی غیردولتی	۲,۴۴۳,۲۹۱,۶۱۶	۲,۵۵۱,۵۵۹,۳۸۱
دولت عمومی	۶,۷۴۶,۰۸۷,۲۹۵	۶,۷۸۴,۳۰۴,۵۶۴
بخش خصوصی	۵,۴۶۰,۷۹۰,۸۶۱	۶,۰۹۷,۶۳۵,۶۶۸
کل اقتصاد	۱۲,۲۰۶,۸۷۸,۱۵۷	۱۲,۸۸۱,۹۴۰,۲۳۳

سهم زیربخش‌های بخش عمومی و سهم بخش خصوصی در کل اقتصاد از دیدگاه مالکیت (درصد)

۱۳۹۳	۱۳۹۲	شرح
۷.۴	۶.۳	دولت
۱.۲	۱.۱	شهرداری
۰.۲	۰.۱	تامین اجتماعی
۲۴.۱	۲۷.۷	شرکتهای دولتی
۱۹.۸	۲۰.۰	نهادها
۵۲.۷	۵۵.۳	دولت عمومی
۴۷.۳	۴۴.۷	بخش خصوصی

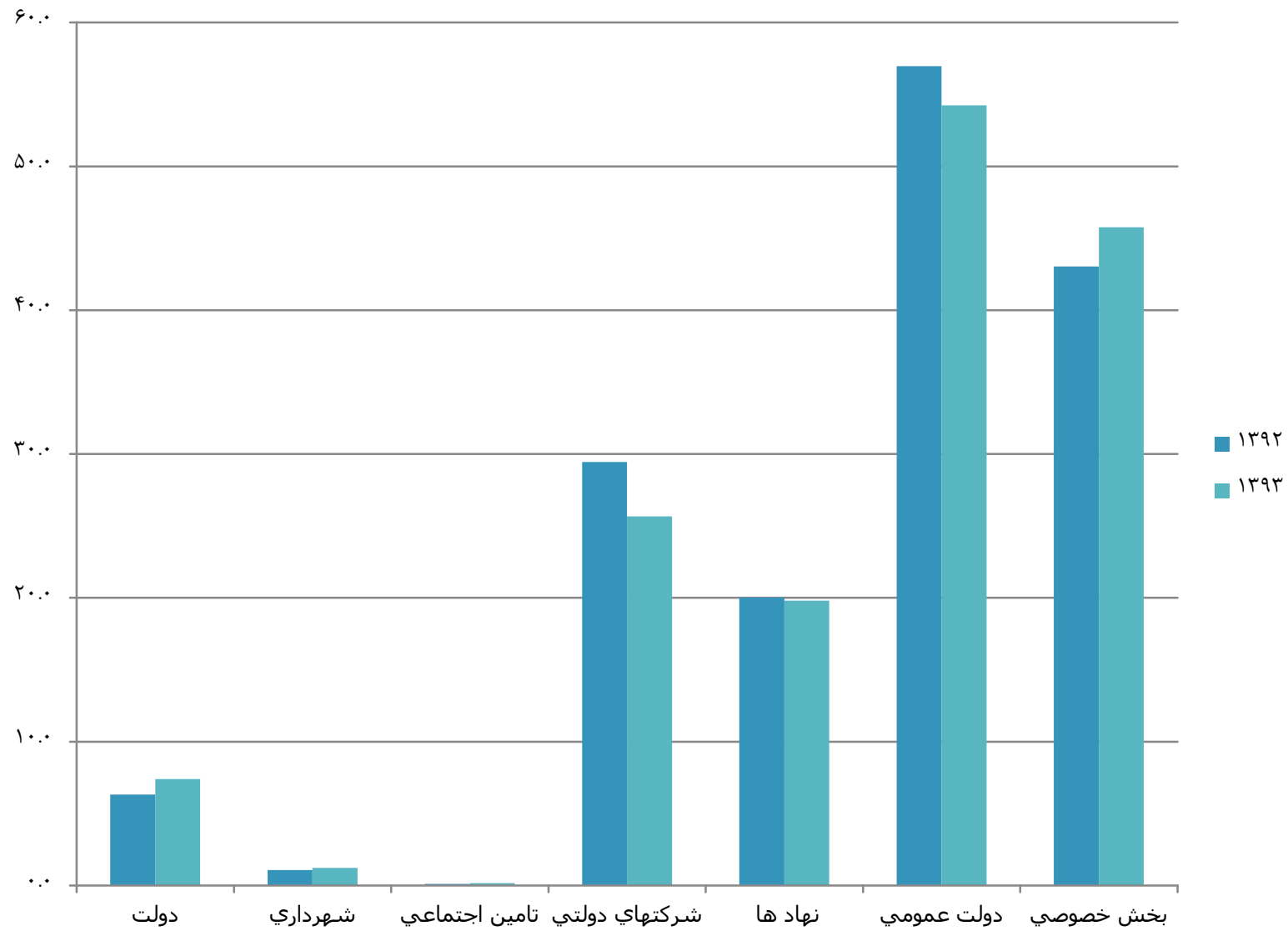

ارزش افزوده بخش خصوصی و بخش عمومی در اقتصاد کل کشور از دیدگاه مدیریت (میلیون ریال)

شرح	۱۳۹۲	۱۳۹۳
	ارزش افزوده	ارزش افزوده
دولت	۷۷۲,۳۸۸,۴۲۱	۹۵۱,۷۹۴,۱۱۲
شهرداری	۱۳۰,۹۷۶,۴۲۷	۱۵۷,۱۲۸,۴۰۹
تامین اجتماعی	۱۲,۸۲۳,۶۵۶	۲۱,۵۰۷,۲۱۵
شرکتهای دولتی	۳,۵۹۴,۱۷۴,۶۰۴	۳,۳۰۵,۴۶۵,۹۳۲
نهادهای عمومی غیردولتی	۲,۴۴۳,۲۹۱,۶۱۶	۲,۵۵۱,۵۵۹,۳۸۱
دولت عمومی	۶,۹۵۳,۶۵۴,۷۲۴	۶,۹۸۷,۴۵۵,۰۴۹
بخش خصوصی	۵,۲۵۳,۲۲۳,۴۳۳	۵,۸۹۴,۴۸۵,۱۸۴
کل اقتصاد	۱۲,۲۰۶,۸۷۸,۱۵۷	۱۲,۸۸۱,۹۴۰,۲۳۳

(سهم زیربخش‌های بخش عمومی و سهم بخش خصوصی در کل اقتصاد از دیدگاه مدیریت (درصد)

۱۳۹۳	۱۳۹۲	شرح
۷.۴	۶.۳	دولت
۱.۲	۱.۱	شهرداری
۰.۲	۰.۱	تامین اجتماعی
۲۵.۷	۲۹.۴	شرکتهای دولتی
۱۹.۸	۲۰.۰	نهادها
۵۴.۲	۵۷.۰	دولت عمومی
۴۵.۸	۴۳.۰	بخش خصوصی

	سهم بخش خصوصی		سهم بخش عمومی	
	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۳
روش مالکیت	۴۴.۷۴	۴۷.۳۳	۵۵.۲۶	۵۲.۶۷
روش مدیریتی	۴۳.۰۳	۴۵.۷۶	۵۶.۹۷	۵۴.۲۴

بالتشكر